

YANGI RENESSANS

RESPUBLIKA ILMIY JURNALI

2025

+998945668868

www.innoworld.net

Google Scholar

zenodo

**INNOVATIVE
WORLD**

YANGI RENESSANS

**RESPUBLIKA ILMIY JURNALI
TO'PLAMI**

2 - JILD, 1 - SON

2025

 Google Scholar

 [®] digital object
identifier

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

OpenAIRE

Academic
Resource
Index
ResearchBib

Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2025

PROFESSIONAL SPORT KLUBLARIDA MENEJMENT TIZIMI VA MOLIYAVIY BOSHQARUV TAMOYILLARI**Abdiraimov Shog'dor Davronovich**

Axborot texnologiyalari va menejment universiteti katta o'qituvchi
shogdorakun@inbox.ru

Zokirov Ulug'bek Inom o'g'li

Axborot texnologiyalari va menejment universiteti assistenti,
ORCID: 0009-0001-5357-3270

Mamatqulov Timur Alisher o'g'li

Axborot texnologiyalari va menejment universiteti talabasi,
timurmamatkulov2@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada professional sport klublarida menejment tizimi va moliyaviy boshqaruv tamoyillari tahlil qilinadi. Sport menejmenti sport tashkilotlarini samarali boshqarish uchun muhim rol o'ynaydi, ayniqsa moliyaviy jihatdan barqarorlikni ta'minlashda. Maqolada sport klublarida strategik rejalashtirish, daromad manbalari, homiylik va marketing strategiyalari, shuningdek, byudjetni rejalashtirish va moliyaviy monitoring usullari ko'rib chiqiladi. Tadqiqot sport klublarining barqaror rivojlanishi uchun moliyaviy boshqaruv tamoyillarining ahamiyatini yoritadi.

Kalit so'zlar: Sport menejmenti, moliyaviy boshqaruv, sport klublari, strategik rejalashtirish, homiylik, marketing, daromad manbalari, byudjet, investitsiya, sport iqtisodiyoti.

Abstract. This article analyzes the management system and financial management principles in professional sports clubs. Sports management plays a crucial role in efficiently managing sports organizations, especially in ensuring financial stability. The article discusses strategic planning, revenue sources, sponsorship and marketing strategies, as well as budget planning and financial monitoring methods in sports clubs. The study highlights the importance of financial management principles for the sustainable development of sports clubs.

Keywords: Sports management, financial management, sports clubs, strategic planning, sponsorship, marketing, revenue sources, budget, investment, sports economy.

Kirish. Sport sohasi global iqtisodiyotning muhim qismi bo'lib, professional sport klublari uning asosiy tuzilmasini tashkil etadi. Sport tashkilotlari muvaffaqiyatining asosi nafaqat sport natijalarida, balki moliyaviy boshqaruv va menejment tizimining samaradorligida ham namoyon bo'ladi. Bugungi kunda sport klublari o'z faoliyatini uzoq muddatli moliyaviy barqarorlik asosida tashkil etishi zarur. Ayni paytda ko'plab professional

sport klublari moliyaviy inqiroz, daromad manbalarining beqarorligi, homiylik shartnomalarining qisqa muddatliligi va infra-tuzilma sarmoyalarining yetishmovchiligi kabi muammolarga duch kelmoqda.

Muammoning o'rganilganlik darajasi. Sport menejmenti va moliyaviy boshqaruv sohasida ko'plab tadqiqotlar o'tkazilgan. Masalan, Mullin, Hardy va Sutton (2014)⁹ sport menejmentining strategik aspektlarini o'rganib chiqishgan, Ross, James va Vargas (2016)¹⁰ esa sport marketingining muhim jihatlariga e'tibor qaratgan. Deloitte (2023)¹¹ tomonidan e'lon qilingan hisobot esa professional sport klublarining moliyaviy boshqaruv bo'yicha eng yaxshi tajribalarini yoritadi.

Metodologiya. Tadqiqot davomida tahliliy va taqqoslash usullari qo'llanildi. Tadqiqot doirasida 2018-2023 yillar oralig'ida faoliyat yuritgan 50 ta professional sport klubi tahlil qilindi. Ushbu klublar asosan Yevropa va Amerika mamlakatlariga tegishli bo'lib, ularning moliyaviy natijalari va menejment tizimlari chuqur o'rganildi. Ma'lumotlar ochiq manbalar, ilmiy maqolalar va sport iqtisodiyoti bo'yicha ekspert hisobotlari asosida tahlil qilindi.

Natijalar. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, professional sport klublarining moliyaviy barqarorligi va menejment samaradorligi bir nechta omillarga bog'liq. Eng avvalo, daromad manbalarining diversifikatsiyasi sport klublari uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, Yevropaning eng yirik 20 ta futbol klubi 2022-yilda translyatsiya huquqlaridan o'rtacha 40-50% daromad olgan, homiylik esa klub byudjetining 30-35% qismini tashkil etgan. Bundan tashqari, chiptalar sotuvi hali ham muhim daromad manbalaridan biri bo'lib qolmoqda, biroq pandemiyadan keyingi davrda stadionlarga tashrif buyuruvchilar soni 15-20% kamaygan.

Klub mahsulotlari (merchandising) va litsenziyalash bo'yicha strategiyalar ham kengaymoqda, bu esa qo'shimcha daromad oqimlarini yaratishga yordam bermoqda. Ayniqsa, mashhur sport brendlariga ega klublar mahsulotlarini global miqyosda sotish orqali sezilarli daromad olish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Misol uchun, «Manchester United» va «Real Madrid» klublari yiliga 300 million dollardan ortiq daromadni rasmiy futbol kalar va litsenziyalangan mahsulotlar savdosidan olmoqda. Bundan tashqari, onlayn savdo platformalarining rivojlanishi klub mahsulotlarini global bozorga chiqarish va muxlislar bilan to'g'ridan-to'g'ri aloqani kuchaytirishga xizmat qilmoqda.

Menejment tizimining samaradorligi ham sport klublarining muvaffaqiyatida muhim rol o'ynaydi. Yangi menejment strategiyalari orqali

⁹ Mullin, B. J., Hardy, S., & Sutton, W. A. (2014). Sport Marketing. Human Kinetics. Ross, S. D., James, J. D., & Vargas, P. (2016). Sport Consumer Behavior. Routledge.

¹⁰ Ross, S. D., James, J. D., & Vargas, P. (2016). Sport Consumer Behavior. Routledge.

¹¹ Deloitte (2023). Annual Review of Football Finance.

klublarning daromad olish imkoniyatlari kengaymoqda. Ayniqsa, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish, masalan, “big data” orqali muxlislarning talablarini aniqlash va personalizatsiya strategiyalarini ishlab chiqish, daromad oqimlarini oshirishga yordam bermoqda. Moliyaviy monitoring va audit tizimlarining kuchaytirilishi esa xarajatlarni nazorat qilish va barqaror rivojlanishni ta’minlashga xizmat qiladi. Shuning uchun UEFA “Financial Fair Play (FFP)” qoidalarini joriy qildi, bu klublar daromadlari va xarajatlari muvozanatlangan bo’lishi talab qilinadi. Bu qoidaga rioya qilmagan klublar jarimaga tortiladi yoki musobaqalardan chetlatiladi. Shu bilan birga, sport infratuzilmasiga investitsiya jalb qilish klubning uzoq muddatli rivojlanishini qo’llab-quvvatlaydi. Zamonaviy stadionlar va sport majmualariga sarmoya kiritish nafaqat sport natijalariga, balki klubning umumiy daromadiga ham sezilarli ta’sir ko’rsatadi. Masalan, «Tottenxem Hotspur» klubi o’zining yangi stadioniga 1 milliard funt sterling miqdorida investitsiya kiritgan bo’lsa, bu loyiha klubning umumiy daromadini 20% ga oshirishga yordam bergan.

Tahlil. Sport klublarining moliyaviy boshqaruv tizimi murakkab va ko’p qirrali bo’lib, samarali strategiyalarni talab etadi. Moliyaviy barqarorlikni ta’minlash va xarajatlarni boshqarish klublar uchun asosiy ustuvor yo’nalishlardan biri hisoblanadi. Klub byudjetining to’g’ri rejalashtirilishi moliyaviy muvozanatni saqlashda muhim rol o’ynaydi, aks holda, ortiqcha xarajatlar klubning iqtisodiy ahvolini yomonlashtirishi mumkin. Muvaffaqiyatli klublar xarajatlarni optimallashtirish va daromadlarni oshirish strategiyalarini ishlab chiqmoqda. Homiylik va marketing sport klublari uchun katta daromad manbai bo’lib, ularning global va mahalliy brendlar bilan hamkorligi moliyaviy barqarorlikni mustahkamlashga yordam beradi.

Sport klublarining moliyaviy boshqaruvi global miqyosda turlicha rivojlangan bo’lib, Amerika va Yevropa tizimlari o’rtasida sezilarli farqlar mavjud:

Ommabop model	Yevropa klublari	Amerika klublari (NBA, NFL, MLB)
Daromad manbalari	Chiptalar, homiylik, translyatsiya huquqlari	Franchise tizimi, homiylik, translyatsiya
Moliya nazorati	UEFA FFP orqali nazorat	Tejamkorlik cheklovlari mavjud (salary cap)
Transfer bozori	Transfer summaları juda yuqori	NFL, NBA’da treyd tizimi mavjud
Investorlar roli	Xususiy egalik va aksiyadorlar	Franchise egalari va shartnomalar

Yuqoridagi farqlar shuni ko’rsatadiki, Amerikadagi sport ligalari yanada barqaror moliyaviy tizimga ega, chunki u yerda daromad va xarajatlarni tartibga soluvchi qat’iy qoidalar mavjud. Yevropa klublarida esa individual

klublar moliyaviy boshqaruvda mustaqilroq bo'lib, bu ba'zan ortiqcha xarajatlarga olib keladi.

Xulosa. Professional sport klublari samarali menejment va moliyaviy boshqaruv tamoyillarini qo'llagan holda, barqaror rivojlanishga erishishi mumkin. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, daromad manbalarining diversifikatsiyasi, moliyaviy monitoring, homiylik va marketing strategiyalarining to'g'ri yo'lga qo'yilishi sport klublarining uzoq muddatli muvaffaqiyatini ta'minlaydi. Ayniqsa, translyatsiya huquqlari va merchandising kabi daromad oqimlarining kengayishi klublarning moliyaviy mustahkamligini oshirishga xizmat qiladi. Kelajakda texnologik innovatsiyalar va sun'iy intellekt tizimlari sport menejmenti va moliyaviy boshqaruvda yanada samarali yondashuvlarni shakllantirishi kutilmoqda.

Adabiyotlar

1. Mullin, B. J., Hardy, S., & Sutton, W. A. (2014). Sport Marketing. Human Kinetics.
2. Ross, S. D., James, J. D., & Vargas, P. (2016). Sport Consumer Behavior. Routledge.
3. Smith, A. C. T., & Stewart, B. (2010). The Economics of Sports Governance and Policy. Taylor & Francis.
4. Deloitte (2023). Annual Review of Football Finance.
5. Samur, S. (2017). Management Model in Sports Clubs. International Journal of Development Research.
6. Bilohur, V., Skrypchenko, I., & Nepsha, O. (2022). The concept of sports management as a factor of effective sports activities. Humanities Studies, (12), 60-70.
7. Simion, A. (2022). ANALYSIS AND EVALUATION OF FINANCIAL MANAGEMENT STRATEGIES OF SPORTS CLUBS. Annals of the University of Craiova, Economic Sciences Series, 2(50).
8. Hoye, R., Smith, A. C., Nicholson, M., & Stewart, B. (2015). Sport management: principles and applications. Routledge.
9. Djuraevna, A. N., & Inom o'g, Z. U. B. (2025). MENEJERLARNING INNOVATSION BOSHQARUV KOMPETENTLIGINI SHAKLLANTIRISHNING DIDAKTIK ASOSLARI. YANGI O'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI, 2(5), 503-507.
10. Bekmurodov, B., & Zokirov, U. (2024). Raqamli moliyaviy texnologiyalarning boshqaruvdagi roli va uning O'zbekiston uchun ahamiyati. SYNAPSES: Insights across the disciplines, 1(4), 79-85.

